

**Извештај о спроведеној *ex-ante* анализи ефеката
Предлога уредбе о проглашењу Парк природе „Велики Јастребац”**

ПРИЛОГ 2:

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

Природа као добро од општег интереса за Републику Србију ужива посебну заштиту, а Законом о заштити природе уређује се заштита и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као дела животне средине.

Заштита природе спроводи се нарочито: утврђивањем и проценом стања, појава и процеса у природи и пределу; успостављањем и утврђивањем заштићених природних добара и система праћења њихове заштите; спровођењем мера заштите природе и предела; утврђивањем услова и мера заштите природе и заштићених природних добара и предела у просторним и урбанистичким плановима, пројектној документацији, основама и програмима управљања природним ресурсима у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу; одрживим коришћењем природних ресурса и заштићених природних добара и контролом њиховог коришћења успостављањем система управљања природним ресурсима и заштићеним природним добрима; израдом извештаја о стању природе, доношењем и спровођењем стратегија, програма, акционих и санационих планова и планова управљања; ублажавањем штетних последица које су настале активностима у природи, коришћењем природних ресурса или природним катастрофама; повезивањем и усклађивањем националног система заштите природе са међународним системом заштите природе; подстицањем научног и стручног рада у области заштите природе; обавештавањем јавности о стању природе и учествовањем јавности у одлучивању о заштити природе; подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања; укључивањем локалних заједница у праћење стања, заштиту и унапређење природе.

Чињеница је да је природа у свету али и у нашој земљи, под великим притиском различитих фактора угрожавања и да су многе биолошке врсте, у већем или мањем степену угрожене и на прагу нестајања или су чак заувек изгубљене.

Тренутна површина заштићених подручја је 766.109 ha или 8,66% у односу на целокупну територију Републике Србије. Структура основних врста заштићених подручја по броју и површини је следећа: 5 националних паркова, 21 паркова природе, 31 предела изузетних одлика, 66 резервата природе, 35 културно-историјских подручја, 309 споменика природе и 5 заштићених станишта.

Као најочуванији и најдрагоценији објекти природе и значајни центри биолошке разноврсности, заштићена подручја на територији Републике Србије стављена су под заштиту у складу са националним законодавством и међународним уговорима. Заштићена подручја у Републици Србији представљају подручја која по својим еколошким, биогеографским и другим карактеристикама представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, биолошке разноврсности, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, као и културно-историјских вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе.

Национални паркови, резервати, споменици природе, предели изузетних одлика и паркови природе представљају очувани део природе посебних природних вредности

и предела, због којих имају трајни еколошки, научни, културни, образовни и здравствено-рекреативни значај.

Заштићена подручја у Републици Србији представљају подручја која по својим еколошким, биогеографским и другим карактеристикама представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, разноврсности вегетације, флоре и фауне, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, културно-историјске вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе и као такви налазе се под заштитом државе. Стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена, Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21) и актима о проглашењу заштићених подручја, као добра од општег интереса.

Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС”, број 88/10), површина заштићених подручја, која је планирана за заштиту до 2021. године је око 12%.

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Решења Предлога уредбе су у складу са:

– Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др. закон, 72/09-др. закон, 43/1-УС, 14/16, 76/18, 95/18-др. закон и 95/18-др. закон);

– Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21);

– Законом о инспекцијском надзору („Службени гласник РС”, бр. 36/15, 44/18-др. Закон и 95/18);

– Законом о водама („Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18, 95/18-др.закон);

– Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 135/04);

– Законом о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 36/09);

– Законом заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, број 36/09);

– Законом о обновљивим изворима енергије („Службени гласник РС”, број 40/21);

– Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС”, број 31/12);

– Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС”, број 88/10);

– Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12);

– Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10);

– Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08).

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара, дефинисан је основни циљ који је усмерен на обезбеђивању услова за одрживо коришћење природних ресурса и добара, стварањем основе за постављање планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро. Специфичан циљ стратегије је повећање површине под заштићеним подручјима до 10% до 2014. године, односно до 12% до 2021. године.

Специфични циљ у оквиру Националног програма заштите животне средине дефинисан је у правцу заштите природе као и утврђивање и спровођење заштите природних целина од значаја за Републику Србију.

Кључни национални приоритети Републике Србије, дефинисани Националном стратегијом одрживог развоја су заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса, очување и унапређивање система заштите животне средине, смањење загађења и притисака на животну средину, коришћење природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације и успостављање система заштите и одрживог коришћења природних богатстава, тј. ресурса.

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Предлогом уредбе о проглашењу Парка природе „Велики Јастребац” општи и посебни циљеви су усклађени с важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, односно Планом рада Владе, Законом о заштити животне средине, Законом о заштити природе, Просторним планом Републике Србије, Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара, Националним програмом заштите животне средине и Националном стратегијом одрживог развоја.

Законом о заштити природе и актима о проглашењу заштићених подручја, заштићена подручја, као добра од општег интереса, стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена. Актом о проглашењу заштићених подручја, прецизно се утврђује врста заштићеног подручја, режими заштите са забранама и ограничењима, специфични за одређено подручје које се проглашава заштићеним.

Просторним планом Републике Србије, површина заштићених подручја, која је планирана за заштиту до 2021. године је око 12%.

Стратешки циљ Републике Србије, у процесу придруживања Европској Унији, јесте да се изврши усклађивање домаћих прописа са прописима Европске Уније.

4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.

Захваљујући специфичној географској позицији, смештен између долина Расине, Западне Мораве, Јужне Мораве и Топлице, Јастребац готово да има острвски изглед и положај. Кроз долине ових река иду значајне саобраћајнице, релативно густо су насељене а изразито доминирају антропогено знатно измењени екосистеми који захватају и добар део подгорине. Највећи део централног масива дуж гребена и на вишим надморским висинама је скоро ненасељен и покривен компактном шумском вегетацијом. У овом делу су антропогене активности још увек скромне по обиму и карактеру, тако да су природни екосистеми у великој мери очувани и то на релативно великом простору.

Могући фактор угрожавања би представљале оне активности које би биле значајнијег просторног обухвата и које би биле праћене обимнијом прекомпозицијом природних предела, изменом структуре и просторног обухвата постојећег шумског покривача, општом фрагментацијом терена и значајним трошењем и захватањем локалних ресурса (шуме, земљиште, вода и тсл.). Такве су активности нпр. изградња већих објеката саобраћајне или енергетске инфраструктуре, већи туристички комплекси, нове урбане целине и сл.

На већем делу заштићеног подручја, као један од највећих проблема истичу се дивље депоније, а посебно на територији општине Прокупље. На територији општине Блаце тај проблем ће бити решен изградњом Регионалне депоније Срње, која се гради за општине из Расинског округа, а општина Блаце је једина из Топличког округа која је обухваћена овим пројектом. Споразум о заједничком обављању послова управљања

комуналним отпадом потписали су Град Крушевац, као инвеститор пројекта изградње регионалне депоније, и општине Александровац, Блаце, Брус, Варварин и Ћићевац.

Фактори угрожаваања и оцена угрожености шумских екосистема:

Као фактор угрожаваања шумских екосистема могу се навести одређене активности везане за газдовање шумама:

- неадекватно планирање радова у шумарству који нису у сагласности са стањем на терену (прореде састојина које су разређене, оплодни сек без уroda семена или са празним семеном, накнадни и завршни сек опложне сече са недовољно квалитетним подмлатком, сеча разређених разнодобних шума у фази изградње са недовољно квалитетним подмлатком) може довести до деградације састојина;
- претхват на квалитет деградира и закоровљује састојину јер се том приликом ради тренутног позитивног финансијског ефекта из састојине пре времена секу најквалитетнија стабла, што касније онемогућава квалитетну природну обнову састојине;
- недовољна отвореност шумског комплекса када је нужна експлоатација шума, доводи до сече на одређеним површинама, што као последицу има да друге неотворене површине остану без неге. Други проблем неотворености је што услед пожара, фитопатолошких обољења као и приликом интензивног напада штетних инсеката не може да се делује;
- непоштовање правилника о шумском реду од стране извођача при коришћењу шума (сеча, привлачење, извоз, изношење дрвне масе) оштећује стабла и подмладак, повећава опасност од пожара, фитопатолошких обољења као и напада штетних инсеката;
- пошумљавање монокултурама на већим површинама такође представља фактор угрожаваања јер последице таквог начина газдовања могу довести до осиромашења специјског и екосистемског диверзитета, формирање вештачких и униформних екосистема, лако ширење пожара, фитопатолошких обољења и напада штетних инсеката, као и до смањења естетских вредности предела;
- противзаконито коришћење шума (бесправне сече), противзаконито заузеће шума и шумског земљишта. Бесправна-чиста сеча коју врше приватни шумовласници уништава састојину и деградира станиште. На срећу ове појаве нису честе, али нису ни искључене у неким деловима овог подручја.

Велики фактор угрожаваања на жалост представља ограђено узгајалиште „Ломничка река”, предвиђено за интензивни узгој јелена и дивљих свиња, посебно део код хранилишта и у његовој непосредној близини, где је због сече стабала на нагибима започет процес браздасте ерозије, са тенденцијом да се формирају јаруге. Са друге стране, због присуства већег броја јединки дивљачи код хранилишта, приземни вегетацијски покривач је потпуно уништен због чега је створен материјал који се одавде транспортује када крену велике кише.

Такође, приликом теренског обиласка утврђено је да се противерозиони радови слабо примењују. Велики део шумских путева су у лошем стању, без адекватних дренажних система за спровођење атмосферских вода, због чега се при интензивним падавинама покреће велика количина вученог наноса, а путеви добијају изглед правих бујица. Противерозиони радови на стабилизацији косина су јако лоши и на путу од села Буци према излетничког места „Jastrebac Lake Resort”. На лицу места у више наврата је забележено клизање и обрушавање земљишта због чега долази до изваљивања стабала и затрпавање водотокова великим количинама наноса што доводи до непропусност корита и опасност од поплава, а главна последица је уништавање природних екосистема и осиромашење специјског и екосистемског диверзитета. Да не помињемо колико је то опасно за људе, посебно што је наведена траса фреквентна због туристичких садржаја.

Вожња квадова је такође фактор који угрожава шумске екосистеме, посебно што се одржавају скупови са великим бројем квадова који осим што се крећу шумским путевима, често залазе и у шуму, ван шумских путева. Последице од таквих активности су вишеструке јер долази до ерозије, узнемиравање животињских врста и ремећење њиховог начина живота и животних циклуса, уништавање подмлатка итд.

Фактори угрожавања и оцена угрожености речних токова

Фактор угрожавања речних токова могу представљати мале хидроелектране. На Великом Јастрепцу нема изграђених МХЕ. Угрожене су реке Јабланица (Мала и Велика река), Рличка река, Ломничка река, Срндаљска река и Велика река.

Осим изградње МХЕ, претња по површинске водотокове представљају и отпадне воде из домаћинства и пољопривреде.

За изграђене акумулације фактор угрожавања може представљати непланско и нередовно одржавање. Бране и акумулације су у напуштеном стању, посебно Поповачка акумулација и брана. Иако су последњих година вршени санациони радови на самој брани, потребно је да се оне наставе и у наредном периоду. Такође, осматрања на Бресничкој акумулацији (Anonymus, 2022) су показала да је и ова акумулација у веома напуштеном стању и да је потребно вршити редовна и прецизна мерења од стране чуварске службе као и да је потребно очистити правце, како би се омогућила већа тачност мерења.

Бране су хидротехнички објекти, чијим евентуалним оштећењем или рушењем могу настати штетне последице огромних размера, па је правилно и коректно одржавање оваквих објеката императив. У оквиру одржавања брана од суштинског значаја је успостављање, одржавање и коришћење одговарајућег система техничког осматрања, којим се обезбеђује низ података релевантних за праћење стања објекта. С тим у вези, потребно је на све три бране, обезбедити одговарајући систем техничког осматрања. Иако је на брани „Бресница”, у време грађења, пројектован и изведен одговарајући систем техничког осматрања бране, у међувремену је дошло до отказивања и губитка функционалности једног броја инструмената и мерних места, а није дошло до адекватне обнове система техничког осматрања. Такође, објекат од почетка нема одговарајући систем за аквизицију, обраду и приказ података мерења (Anonymus, 2022).

Фактори угрожавања и оцена угрожености гљива

У другој половини 20. века уочен је тренд опадања бројности популација или чак нестанка појединих врста гљива са познатих станишта, што је посебно изражено код врста које су везане за сложене и очуване екосистеме. Водећи фактори угрожавања биодиверзитета гљива су губитак станишта, губитак микоризних партнера, загађење, прекомерна експлоатација и климатске промене (Muller, 2017). Пре свега развој индустрије, пољопривреде и шумарства, доводи је до уништавања вредних станишта гљива, директно или индиректно путем загађења. Заштита и очување изразито великог, а у великој мери неистраженог диверзитета гљива, који се мери милионима врста, захтева *приступ очувања станишта и заједница гљива*, док је приступ очувања појединачних врста мање ефикасан (May et al, 2018).

На заштићеном подручју уочено је више фактора који негативно делују на богатство и развој гљива, те је потребно управљање усмерити ка ублажавању или отклањању следећих утицаја:

- промена природних карактеристика шума у одређеним деловима подручја подстакнуто неадекватним газдовањем, где долази до отежане обнове шуме природним путем; шумски склоп је прекинут, микроклиматски услови измењени, а стара стабла уклоњена;
- неконтролисано брање јестивих и лековитих гљива на заштићеном подручју;

- слободно одлагање органског и неорганског отпада и низак ниво комуналне хигијене на одређеним деловима подручја;
- природне катастрофе, пожари, ветроизвале и снегоизвале;
- инвазивне врсте у приземној вегетацији, али и међу жбунастим и дрвенастим врстама; изражено на деловима под јаким људским утицајем и на рудералним стаништима.

Неадекватан начин газдовања шумом представља главни фактор угрожавања станишта гљива. На састав и богатство фунгије негативно делују сви шумарски захвати већег обима који подразумевају већа отварања склопа и уклањање престарелих стабала из шуме, као и уклањање дрвних остатака са станишта у потпуности.

Већа отварања склопа су честа појава у газдовању буковим састојинама, али уколико се газдовање правилно планира и изводи према плану, састојина се брзо обнови и успоставе се стабилни услови на станишту. У том смислу неопходно је газдовање шума заштићеног подручја планирати на основу еколошких особина састојине и потреба за успешну природну обнову и изводити у складу са плановима. Оплодна сеча већег обима, којом се не оставља довољан број зрелих (семених) стабала по јединици површине, изведена ван планираног периода и учесталости, доводи до губитка природног подмлатка, а овако отворена и нестабилна станишта зарастају у шумски коров, тако да се стање тешко поправља и вештачком обновом. На овај начин се у дугорочном периоду губе одговарајућа станишта за развој гљива, локално нестају поједине врсте гљива, посебно микоризне и лигниколне врсте, међу којима је на заштићеном подручју забележен већи број заштићених, ретких и угрожених врста.

Фактори угрожавања и оцена угрожености фауне сисара

На основу досадашњег увида у разноврсност и стање фауне сисара на предметном подручју и стању компоненти природе значајних за њено очување, може се закључити да она тренутно није значајније угрожена. Структура, величина и просторна конфигурација природних и других станишта пружа довољно могућности у смислу обезбеђења прехранбених и заштитних потреба присутних врста. Тренутно, свет сисара на предметном подручју не трпи посебан притисак.

На читавом простору још увек постоји завидан диверзитет станишта који у погледу своје величине, структуре и повезаности представљају повољан амбијент за очување дивљег света.

Фактори угрожавања и оцена угрожености фауне птица

Простор заштићеног подручја Јастрепца је за разлику од других шумских подручја у Србији релативно добро очуван. У густим и пространим шумама већег дела подручја нема великих човекових интервенција које би у већој мери угрожавали опстанак птица. Као једини притисак на птичје популације се може издвојити шумарство, које је опет са друге стране у великој мери рационално.

Како је подручје готово у потпуности шумовито, где доминирају букве и храстове шуме, опстанак орнитофаунистичких заједница шумских екосистема зависи од начина управљања шумама. Како је подручје рефугијалног карактера за шумске дупљашице, а пре свега мале мухарице, беловрате мухарице, источне шарене мухарице и планинског детлића, главни угрожавајући фактор је уклањање старих стабала и смена старе шуме младом. Како је млада шума у потпуности неадекватна за гнезђење дупљашица, на локалитетима на којима су забележене угрожене, ретке и осетљиве врсте, опходња шумама би требало да буде само мера умерене прореде, без завршног сека, уклањања старих стабала и избегавање опходње која доводи до једнодобности шуме. Неопходно је да на простору опстану прашумске целине. Рубни делови шума и шуме око водених површина се морају очувати интактним јер је највећи диверзитет птица и станишних локација грабљивих птица управом у овим деловима. Неопходно је у потпуности забранити активности око речних корита.

Орнитофаунистичке заједнице отворених станишта попут пољопривредних и травних су угрожена променом пољопривредне праксе. Све већа и неконтролисана употреба хемијских препарата за сузбијање штеточина и корова, хемијски загађују земљиште, уништавају аутохтону флору и фауну, што у коначном доводи до промене састава врста и напуштања станишта. Свакако су овакви трендови примећени само у деловима заштићеног подручја која су у непосредној близини људских насеља. С друге стране, пашњаци и ливаде су због све ређег коришћења и кошења препуштени природним процесима, који подразумевају природне суксеције вегетацијских заједница и доводе до зарастања и прелазак у шумска подручја. Ово је главни угрожавајући фактор свих птица грабљивица јер њихов успех и опстанак зависи од постојања отворених станишта на којима лове.

Фактори угрожавања и оцена угрожености фауне риба

Измена морфолошких и физичко-хемијских карактеристика и хидродинамичких параметара акватичних екосистема Великог Јастрепца, прекидање и ометање узводно – низводних миграторних путева риба и угрожавање рибљег фонда услед изградње хидротехничких објеката (антиерозионих и акумулација за водоснабдевање, антиерозионих брана), последица су негативних антропогених утицаја који доводе до деградације или трајне измене водотокова и читавог предела. Измене карактеристика воде потенцијално утичу и на измену заједница хидробионата (фито– и зоо планктона, перифитона и макрозообентоса), а тиме и до промена структуре рибљих заједница. На простору Великог Јастрепца изграђене су две акумулације за водоснабдевање (Придворица и Бресница), једна антиерозиона акумулација (Попова), једна микроакумулација код хотела на Ломничкој реци и антиерозионе бране на Ломничкој реци узводно од акумулације. Сви објекти су без рибљих стаза.

Пољопривреда као загађивач вода на овом простору нема изразито дејство јер пољопривредне површине заузимају мали простор а сама производња је углавном екстензивна.

Значајни потенцијални загађивачи су туристички објекти, јер њихове отпадне воде у случају неправилног испуштања и/или акцидента могу озбиљно да угрозе водотоке и то изградња све већег броја туристичких објеката око Ломничке реке који комуналним отпадом и отпадним водама могу да представљају претњу Црновршкој реци. Потенцијални негативни утицај могу имати радови у шумарству када радне машине често прелазе преко водотока и изазивају појачану мутноћу што негативно утиче на икру и млађ риба.

Фактори угрожавања и оцена угрожености херпетофауне

Теренским истраживањима нису примећени значајнији угрожавајући фактори, али се могу издвојити потенцијални угрожавајући фактори који би могли да доведу до нестанка херпетофауне овог подручја, уколико се не примене одговарајуће мере заштите.

Губитак и деградација одговарајућих станишта представља највећи потенцијални фактор угрожавања опстанка херпетофауне овог подручја, па би у циљу очувања богатства диверзитета Јастрепца највећу пажњу требало посветити очувању станишта и спречавању њихове даље фрагментације, чиме се појединачне (углавном мале) популације доводе у стање генетске изолације.

Развој шумарства и радови у шумарству такође имају изражен негативан утицај на опстанак, првенствено, фауне водоземаца. Прекомерна и чиста сеча стабала доводи до тога да се станишта за размножавање водоземаца излажу директним сунчевим, односно UV, зрацима, што има негативан утицај на јаја и ларве водоземаца. Развојем шумарства долази и до уништавања, односно губитка станишта, а убрзава се сукcesiја, односно зарастање акватичних станишта.

Иако не постоје подаци о излову и намерном убијању водоземаца и гмизаваца на овом подручју, не треба изоставити из вида ни овај тип (директног) угрожавања популација. Такође, забележен је мали број прегажених јединки водоземаца и гмизаваца на путевима.

Потенцијални угрожавајући фактор могу бити и природне непогоде попут поплава. Током теренских истраживања у летњој сезони 2023. године, на подручју Јастрепца су биле обилне кише које су довеле до поплава као и појаве клизишта. Генерално, поплаве и клизишта представљају угрожавајући фактор јер, са једне стране, директно усмрћују јединке водоземаца и гмизаваца (јединке се даве у води или се гуше уколико су затрпане земљом). Такође, променом физичко-хемијских карактеристика станишта, попут повећаног замућења воде, промене количине кисеоника у води, повећане осунчаности и сл., поплаве и клизишта имају индиректан негативан утицај на популације водоземаца и гмизаваца.

Фактори угрожавања и оцена угрожености фауне инсеката

Фактори угрожавања фауне инсеката подразумевају низ негативних утицаја који доводе до деградације њихових станишта. Најкомплекснији негативни утицај има ширење грађевинског подручја које подразумева драстичне измене природних станишта и има вишеструко негативно дејство на популације инсеката. Изградња објеката различите намене и изградња пратеће инфраструктуре може довести до исчезавања појединих врста са одређеног простора. Такође образовање дивљих депонија, ширење обрадивих површина, експлоатација шума, представљају факторе који могу оставити трајне последице на ентомофауну. Имајући у виду велики значај акватичне фауне посебно треба одратити пажњу на заштиту водених токова. Акватична фауна је веома осетљива на промене квалитета воде које настају услед загађења, замуљавања, измењеног протока воде, исушивања и сл.

Фактори угрожавања и оцена угрожености пољопривреде

Фактори угрожавања природних вредности из области пољопривреде су:

- примена агрохемијских средстава у неконтролисаним количинама у поступку неге пољопривредних производа, нарушава еколошке услове биоценоза и њену природну равнотежу;
- употреба минералних ђубрива, пестицида и хербицида доприноси загађењу земљишта, површинских и подземни вода и узрочно последичну угроженост акватичних врста;
- интензивна примена хемијских препарата, последично изазива ерозију пољопривредног земљишта и губитак површинског слоја богатог хранљивим материјама;
- унос култура у природне екосистеме (подсејавање травних површина и слично) утиче на измену флористичког састава природних ливада;
- неорганизовано и непланско коришћење травнатих површина;
- повећање површина под културом, нарушава предеону целину.

5) Која промена се предлаже?

Смернице за унапређење флоре и вегетације:

У циљу очувања станишта врста из породице орхидеја на подручју Великог Јастрепца неопходно је спроводити следеће мере:

- одржавати ливаде кошанице на начин њиховог коришћења као и до сада с обзиром на то да је пракса показала да се популације орхидеја које расту на њима одржавају под датим активностима;
- није дозвољена пренамена површина (ливаде и пашњаци);
- осмислити пројекте, ангажовати стручњаке како би се истражили станишта на којима расту врсте из породице орхидеја и урадиле мапе њиховог распрострањења.

Као битан ресурс Великог Јастрепца издвајају се лековите биљне врсте. У циљу њиховог очувања и правилног начиња сакупљања и стваљања у промет потребно је спроводити следеће мере:

- организовати обуку становништва, као и манифестације на тему препознавања и сакупљања лековитих биљака са идејом да им се укаже да је то један од ресурса Великог Јастрепца;

- упознати локално становништво са потребом очувања богатих ливадских екосистема некоришћењем вештачких ђубрива, правилним интензитетом и роковима за кошење и испашу. На овај начин би се очувале заједнице значајне за очување биодиверзитета, а становништво би имало значајне користи.

Такође, неопходно је спроводити и мере у спречавању ширења инвазивних врста:

- спроводити мере контроле и сузбијања инвазивних врста. Превентивне методе укључују контролу уноса пољопривредних производа и контролисани трансфер земљишта са регија у којима су инвазивне врсте широко распрострањена;

- предвидети пројекте мапирања и уклањања инвазивних врста са подручја Великог Јастрепца.

Смернице за унапређење шума:

- очувати аутохтону шумску вегетацију на подручју и хоризонталну и вертикалну структурираност шума; тежити ка максималном унапређењу тзв. „високих” шумских састојина и интензивном превођењу (конверзији) постојећих састојина у изданаčким шумама у високи узгојни облик; очувати стара стабла и вегетацију у нижим спратовима као важним стаништима животињских врста; извршити санацију деградираних шумских комплекса;

- унапредити стање високих шума путем благовременог и планског извођења сеча као мера неге и обнове шума, а све са циљем повећања дрвне залихе и текућег запреминског прираста по хектару;

- подизати и неговати аутохтоне састојине на површинама и стаништима које су под деградираним вегетацијским типовима шума као што су изданаčке шуме и у неким деловима шикаре и шибљаци;

- вршити интензивно превођење (конверзију) постојећих састојина у изданаčким шумама у високи узгојни облик. Том приликом избегавати супституцију врста, а на местима где је могуће применити реституцију уз искључиву примену аутохтоних врста са подручја;

- у културама четинара редовно примењивати проредне сече, као начине неге водећи рачуна о старости састојина. С обзиром да су скоро све подигнуте културе густо сађене, неопходно је у старостима састојина од око 20 година започети са спровођењем мешовитих селективних прореда умерене јачине захвата (од око 20% по дрвној запремини) придржавајући се проредног интервала од око 10 година. Познато је и доказано је да у културама само селективне прореде дају пуне ефекте у биолошком смислу, јер једино уз помоћ њих могуће је у састојинама подржавати сва одабрана стабла будућности, а проредом уклонити она која су потиштена, превршена и мишорепа, односно она која више не могу дати добру квантитативну и квалитативну продукцију дрвета;

- у културама четинара које се налазе на земљишту које није у власништву државе, потребно је уз поштовање проредних интервала и одговарајућих врста прореде изгазовати до краја опходње. То значи, да културе које нису на свом станишту, треба постепено уклањати омогућавајући насељавање околној аутохтоној вегетацији, односно аутохтоним врстама, било лишћара или четинара чија су то природна станишта;

-у зони са режимом заштите II степена, поред основом предвиђених начина и смерница газдовања шумама, неопходно је спроводити контролисани систем свих врста радова на следећи начин:

- шумске површине које су одређене као површине заштитног карактера оставити као такве, односно препустити спонтаном начину природне обнове;
- извршити санацију деградираних шумских екосистема;
- спроводити одговарајуће мере противпожарне и противерозионе заштите;
- помоћи природном подмлађивању шума путем мера неге и припрема земљишта у години пуног уroda семена.

-у циљу очувања посебних темељних вредности заштићеног подручја, направити детаљан опис и предвидети мере заштите за стабала брезе (*Betulum verrocossae*) и букве (*Fagetum moesiacaе montanum*) и заједнице (*Betulo - Fagetum moesiacaе*).

С обзиром на то да се предметно подручје налази у обухвату еколошке мреже Републике Србије, еколошки значајног подручја „Прокоп” потребно је придржавати се мера заштите прописаних Уредбом о еколошкој мрежи, посебно следећих:

-забрањено је уништавање и нарушавање станишта, као и уништавање и узнемиравање дивљих врста;

-забрањена је промена намена површина под природном и полуприродном вегетацијом (шуме, ливаде, пашњаци, тршћаци итд.);

-предузети мере којима се обезбеђују спречавање, односно смањење, контрола и санација свих облика загађивања.

Смернице за унапређење пољопривредних површина:

Смернице очувања природних ресурса: земљишта, биљака и вода, као и предела препознате су у постулатима традиционалне пољопривреде и примени концепта интегралне, одрживе пољопривредне производње. Применом метода интегралне заштите деловало би се у циљу сузбијања штетних организама изнад прага њихове штетности, дајући предност природној регулацији њихове бројности, а да се при томе испоштују и задовоље економски и еколошки услови.

За очување травнатих површина:

-користити традиционални метод ротацију стоке и површина за напасање. Пашу спроводити организовано и плански у складу са травним капацитетом;

-период испаше и њен интензитет прилагодити годишњем добу и тако избећи негативни утицај на изглед, структуру и флористички састав пашњака;

-период трајања паше мора да подржава вегетациони циклус биљака и време потребно за њихову регенерацију;

-неговати стада мешовите структуре са грлима различите преференције према биљним врстама у исхрани, начином напасања (нагризања) и гажења (тежина стоке), како би се поспешила продуктивност травне масе;

-константно уклањање инвазивних врста са травнатих површина;

-косидба ливада у фази пуне зрелости травне масе.

За очување земљишта:

-правилном применом агротехничких мера стварају се повољни агроеколошки услови за раст и развиће гајених биљака, а неповољни за појаву корова, штеточина и болести;

-на странама, под нагибом потребно, сејати вишегодишње културе. Дубоко орање спровести по изохипсама (водоравно) умањујући ефекат испирања земљишта;

-користити одмор земљишта ради обнављања његове плодности. Земљиште препустити спонтаној коровској вегетацији у краћем или дужем временском периоду (парлог, прелог, залежај) како би повратило изгубљену плодност (Броћић, З., 2014). (Шарић, Т., 2015);

-културе гајити искључиво применом плодореда уз правилну просторну (пољосмена) и временску (плодосмена) измену усева (Броћић, З., 2014);

-изван главне сетвене сезоне, приступити засејавању покровних усева (међу усева) и умањити изложеност пољопривредног земљишта ерозији и спирању органских материја;

-применом зеленишног и стајског ђубрива, умањити унос минералног;

-у сетви користити сертификована семена и саднице, како би се смањиле штете изазване фитопатогеним гљивама и инсектима који се преносе семенским материјалом;

-међуреним малчирањем, плевљењем и окопавањем, успорити развој коровске флоре;

-природне међице између ораница и ливада, очувати као значајан део биодиверзитета. Међице састављене су од различитих жбунастих врста и појединачних стабла дивљих и старих сорти воћака, успоравају удар ветра штитећи засад и успоравајући процес исушивања земљишта;

-оивичавање ораница жбунастом вегетацијом, као елемент контроле ерозије и задржавања тла на ораницама.

Смернице за очување вода:

-развити и применити планове управљања хранљивим материјама на реланим циљевима приноса, како би се ублажио утицај минералног ђубрива на подземне и отворене водотоке;

-проценити склоност тла ка ерозији и дубину водоносивих слојева, да вишак седимената не би проузроковао повећање замућености водених тела и пореметио равнотежу водених и акватичних врста. Оивичавати оранице жбунастом вегетацијом, као елементом контроле ерозије и задржавања тла на ораницама;

-применити интегрисано управљање штеточинама (биолошку контролу) како се умањила или избегла примена пестицида, чија директна примена (на пример прскање из ваздух), спирање обрадивих површина током кишних олуја, ваздушно наношење током јачих удара ветра;

-одлагање осоке, отпадних животињских вода у водонепропусне објекте (на пример бетонске септичке јаме, базене) како снажан органски садржај не би условио висок садржај нитрата и фосфора у подземним и отвореним водотоцима;

-антибиотици и синтетички хормони приноса и раста, који се примењују у поступку неге стоке, путем осоке доспеју у подземне и површине воде, директно утичући на акватичне врсте.

Смернице за унапређење рибљег фонда:

Заштита и одрживо коришћење рибљег фонда на читавом подручју Великог Јастрепца треба да се спроводи:

-поштовањем свих законских одредби које се односе на заштиту природе и животне средине, а посебно на заштиту воде, фауне рибе и осталих акватичних организама као ресурса и природног богатства;

-доследном применом смерница наведених у Студији заштите подручја и Програму управљања рибарским подручјем;

-идентификовањем загађивача (сточне фарме, комуналне отпадне воде, отпадни продукти експлоатације шума и други тачкасти извори загађења), као и предузимањем мера и активности очувања диверзитета акватичних екосистема и заштите од свих видова загађења, промена хидролошког режима и квалитета воде и деградације станишта;

-предузимањем мера заштите, очувања и унапређења популација пеша и поточног рака и њихових станишта и забраном свих радова и активности које потенцијално могу негативно утицати на њихов опстанак, као и ограничењем коришћења, забраном уништавања и наношења штете врстама као што су поточна

пастрмка, клен, поточна мрена и двопругаста уклија и њиховим стаништима, и предузимањем мера и активности на управљању њиховим популацијама;

- планском изградњом нових и реконструкцијом постојећих пастрмских рибњака за потребе привредног развоја и/или порибљавања у циљу унапређења риболовних вода по претходно обављеним научним истраживањима;

- адекватним реаговањем у ситуацијама неповољним за фауну риба (нпр. транслокација риба са сувог приобаља или из корита у случају пресушивања водотока и задржавања риба у мањим локвама и барама, током акцидентних тровања водотока и сл.);

- предузимањем мера и активности заштите укупног диверзитета фауне риба (забрана сваког уношења страних/алохтоних врста риба, забрана непланског и неадекватног порибљавања, јачање рибочуварске службе и инспекцијског надзора итд.);

- утврђивањем обавеза, радњи и активности свих релевантних субјеката, посебно кроз рад на едукацији становништва и на промоцији заштите и одрживог коришћења фауне риба и очувања акватичних екосистема;

- обезбеђивањем новчаних средстава за потребе омогућавања проточности и миграције риба у свим водотоцима у границама заштићеног подручја, функционисања рибочуварске службе, унапређења риболовних вода итд.

Са циљем очувања биодиверзитета и природних вредности подручја, неопходна је јача контрола од стране управљача заштићеног подручја, који је уједно и корисник рибарског подручја, њихове чуварске и рибочуварске службе и инспекцијских служби. Контрола примарно треба да је усмерена на поштовање услова заштите природе при изградњи и током рада хидротехничких објеката, обезбеђивањем гарантованог протицаја и биолошког минимума у кориту водотока, чишћење и одржавање водозахвата, акумулација и рибљих стаза, уз омогућавање миграција риба и других акватичних организама и обезбеђивање воде за све низводне кориснике. Такође је потребно предузети организационо-техничке и хидросанитарне мере које потенцијално могу довести до смањења дотока полутаната а тиме и побољшања квалитета воде.

Мере заштите и одрживог коришћења рибљег фонда, као што су појачан рибочуварски надзор, придржавање режима риболова, порибљавања, привремене забране риболова након порибљавања, ловостај у периоду мреста и минималне ловне мере, утврђивање риболовних забрана (посебних станишта риба), контрола преграђивања токова, ограничење дневног улова, риболовне квоте у појединачним риболовним водама итд., дефинисани су планским документом – Програмом управљања рибарским подручјем, чијих смерница је неопходно да се придржава корисник рибарског подручја, односно управљач заштићеног подручја.

6) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Сагласно Закону о заштити природе, а на основу утврђених природних и створених вредности изнетих у научној и стручној основи – Студији заштите Парка природе „Велики Јастребац”, значајних са аспекта очувања разноврсности која је сконцентрисана на истраженом простору, стекли су се услови за заштиту овог природног добра.

7) На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Главни представници заинтересоване јавности за заштићено подручје су:

Град Крушевац – подручје планине Јастребац види као простор за унапређење капацитета општине за делатност туризам. У том циљу град је усмерио своје капацитете ка унапређењу и развоја могућности смештаја и инфраструктуре за масовнији туризам на простору планине Јастребац. Стога град планира

инфраструктурна улагања у излетнички простор Равниште где се налазе најзначајни смештајни капацитети на планини и простор на коме се шири викенд насеље и Рибарску бању. По информацијама добијеним у градским службама постоје намере да се ова два најзначајнија туристичка локалитета града Крушевца споје пробијањем пута и тако омогући кретање колима између ове две дестинације за око 15 минута. У том контексту Туристичка организација града планира да интензивније поставља туристичку инфраструктуру као што су шетне и бициклическе стазе, видиковци, излетничка места, информативне и образовне табле и путоказе. Такође планира се и промоција природних и културних вредности, традиције, обичаја и гастрономије планине Јастребац. Туристичка организација има за циљ да се број посетилаца ширег подручја повећа, и активна је у спровођењу програма едукације и анимирања локалног становништва да своја домаћинства активирају у програмима сеоског туризма и добију лиценцу и категоризацију својих објеката за смештај туриста.

Општина Блаце – у својим развојним документима подручје Јастрепац разматра у контексту руралног пољопривредног развоја и сеоског туризма. Развојни капацитети општине су више усмерени на пољопривредне аспекте подручја будући да логистика за развој туризма није заступљена у локалној самоуправи. Општина Блаце нема формирану Туристичку организацију која би се бавила развојем потенцијала и промоцијом туристичких вредности општине.

Општина Прокупље – своје развојне капацитете на туристичком плану усмерила је ка значајним археолошким локалитетима у непосредној близини града као што је брдо Хисарцик. Јастребац вреднује као планину са значајним капацитетима сеоског развоја и туризма, с тим да не располаже са значајним финансијским и логистичким капацитетима за улагање у овај развој.

Општина Алексинац – будући да се на територији општине налази једно насеље на простору заштићеног подручја, у даљем контексту управљања заштићеним подручјем ће тек бити створени могућности за развој овог села у духу очувања традиционалних вредности.

Епархије – којима припадају јастребачки манастири Наупаре и Ајдановац, као и сеоске цркве, као носиоци духовних и културних вредности овог подручја, су препознати као део интересовања за посету туриста који бораве на Јастрепцу. Њихови манастирски поседи са којима газдују налазе се у границама заштићеног подручја и самим тим битни су партнери у изради и реализацији управљачких програма и стратегија развоја заштићеног подручја.

ЈП „Сбијашуме” – као највећи корисник шума на простору планине Јастребац, а које нису у приватном или манастирском поседу.

Становници Јастребачких села - услед суживота са природом очувли су разноврсну и богату природну баштину и аутентичну етно културу српског народа у овом делу Србије. Посебно су заинтересовани за развој својих заједница и омогућавање младима да се задрже и остану да живе у својим селима. Као део ових настојања виде потребу да се побољша радни и животни амбијент кроз унапређење инфраструктуре као што је путна, птт и интернет мрежа, решавање проблема водоснабдевања и одлагања и одвожења отпада, постојање продавница прехранбене и мешовите робе, боља повезаност аутобуских линија са Крушевцем и већим градовима, стални рад амбуланти за здравствену заштиту. Становници који су у активним годинама за рад препознају могућности за економски напредак свог домаћинства и као додатни извор прихода давање услуга туристима у смештају и исхрани.

Војска Републике Србије - која има свој објект на планини, један је од битнијих заинтересованих страна због чега су благовремено упознати у вези процеса проглашења будућег заштићеног подручја и сагласни са предлогом за будућу заштиту.

За све даље акције и активности које буду реализоване на заштићеном подручју у близини њиховог објекта и имовине биће тражена сагласност.

Власници смештајних и угоститељских објекта и регистровних етно домаћинстава – као главни носиоци туризма заинтересовани су за садржаје који могу мотивисати госте да се дуже задрже и остваре више ноћења. Постојање угоститељских и смештајних објеката захтева већу контролу њиховг испуњавања еколошких стандарда рада. Тренутно у самим границама заштићеног подручја ови објекти су просторни груписани на локалитету Равниште и у Рибарској бањи. На планини смештај се може наћи и у појединим викендицама које су у понуди преко Туристичке организације или booking.com.

Удружења и невладине организације - ангажоване на пољу ширења еколошке свести становника, спровођењу еколошких акција и програма подршке пољопривредног развоја и пласмана пољопривредних производа, развој сеоског, еколошког и аграрног туризма и организовању локалних манифестација. Пример деловања ових организација је рад Еколошког центра Крушевац и удружења „Волимо Јастребац” из Прокупља.

Удружење грађана „Волимо Јастребац” основано је 2018. године са циљем промоције туристичких потенцијала Јастрепца и околине, заштите животне средине, одрживог развоја и друштвено одговорног рада. Чланови удружења мапирали су већину места на Јастрепцу које обавезно треба посетити и учинили га видљивим грађанству путем друштвених мрежа, гостовања и промоција на сајмовима. Дуги низ година уз благослов оца Раше спроводе хуманитарну акцију даривања деце из руралних подручја Јастрепца за школску славу Св. Сава. Тренутно обухватају поједина села из општина Алексинац, Прокупље и Блаце, док наредних година имају за циљ да покрију и одређена села из Крушевца и Меровине у циљу крилатице „Јастребац нас спаја”. Понесе се њиховом аутохтоном сортом грожђа „Прокупац” у чију част организују манифестацију „Дани Прокупља” где окупљају све туристичке бисере топличког краја, од винарија, дестилерија и планинских туристичких газдинстава са широком палетом производа. Обједињују понуду овог краја и преко бренда светски признатог Прокупца пласирају комплетну заједничку понуду целе регије. Циљ удружења је да упозна широк аудиторијум са природним лепотама, духовним бисерима, историјским местима и туристичким потенцијалима Јастрепца, кроз афирмацију и његовом очувању.

Планинарски клубови – Планинарски клубови су континуирано и интензивно присутни на простору Јастрепца. То је пре свега Планинарско-спортски клуб „Јастребац“ из Крушевца који је основан 1949. године и ове године слави 75 година свог постојања. Ово друштво је изградило први објект на Јастрепцу 1952. године, планинарски дом Жарко Жарић, који је и данас у функцији. Од свог оснивања па до данас, чланови клуба, пасионирани планинари и љубитељи Јастрепца, континуирано и веома посвећено учествују у обележавању и одржавању стаза. Укупна дужина свих стаза износи 131 km. Осим тога организују разне планинарске туре, еколошке акције, акције за младе, трекинг лиге и сл.

Ловци и риболовци – као корисници ловних и риболовних подручја и чланови локалних удружења ловаца и риболоваца.

Посетиоци – највећи број посетилаца Јастрепца су планинари и викендаши. Долазак посетилаца који бораве више дана са жељом да упознају и уживају у природи је у порасту. Они се углавном смештају на Растипшту и у планинарском дому. У објектима на овој локацији одвија се и ђачки туризам тј. екскурзије и рекреативне наставе. У Рибарској бањи највише је заступљен здравствени туризам, али се повећава број који долази због одмора и релаксације ширењем спа и велнес капацитета бање.

Број заинтересованих посетилаца се повећава нарочито за време празничних новогдишњих, божићних и мајских празника, као и за време ђачких распуста.

Народни музеј и Регионални завод за заштиту споменика културе у Крушевцу су значајани за даљи развој и презентацију споменика културе и археолошких вредности Јастрепца. Ове институције врше истраживања значајних археолошких, културних и етнолошких локалитета и објеката на простору северног дела Великог Јастрепца.

Народни музеј Топлице у Прокупљу је веома значајна институција за даљи развој, афирмацију и презентацију културно-историјских и археолошких вредности Јастрепца. Ова институција врши истраживања значајних археолошких, културних и етнолошких локалитета и објеката на простору „топличког” Јастрепца.

Развојне могућности које пружа планина Јастребац највише вреднују град Крушевац и Прокупље, као и групе заинтересоване јавности за развој еко, етно и сеоског туризма, тако да ће управљачи заштићеног подручја имати задатак да развијају компетенције различитих група за бављење делатностима за које су неопходни очувани природни ресурси.

8) Да ли постоје важећи документи јавних политика којима би се могла остварити жељена промена и о којим документима се ради?

Жељена промена се остварује у складу са документима јавних политика наведеним у оквиру одговора на питање 2. у Прилогу 2.

9) Да ли је промену могуће остварити применом важећих прописа?

Промена се не може остварити у оквиру важећих прописа, односно Закона о заштити природе.

10) Квантитативно (нумерички, статистички) представити очекиване трендове у предметној области, уколико се одустане од интервенције (*status quo*).

Одустајањем од интервенције не би се променила укупна површина заштићених подручја на територији Републике Србије.

11) Како је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

Према класификацији Светске Уније за заштиту природе (IUCN) природно добро се сврстава у Категорију V – Заштићени копнени/морски предео (Protected landscape/seascape): заштићено подручје где је интеракција њуди и природе временом произвела подручје посебних одлика са значајном еколошком, биолошком, културном и естетском вредношћу и где је очување интегритета те интеракције од кључног значаја за заштиту и одржавање подручја, као и са њим повезаних природних и осталих вредности.

Подручје обухваћено границама Парк природе „Велики Јастребац”, налази се у обухвату следећих међународних подручја:

- EMERALD подручје: „Прокоп”;
- рSCIs подручја: „Мали Јастребац”, „Јастребац” и „Јабланичка река”;
- рSPAs подручја: „Топлица” и „Добрић - Нишава”.

Према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС”, број 97/15) Парк природе „Велики Јастребац” сврстава се у заштићена подручја I категорије – међународног, националног, односно изузетног значаја.

Ова уредба представља акт којим су принципи заштите природе из Закона о заштити природе примењени у конкретном заштићеном подручју.

У складу са тим, овом уредбом прописано је да се на Парк природе „Велики Јастребац”, примењују прописи о заштити природе.

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Предлогом уредбе о проглашењу Парка природе „Велики Јастребац” општи и посебни циљеви су усклађени с важећим стратегијама и просторним планом из поглавља „Кључна питања за анализу постојећег стања” питање 1.

Жељену промену је неопходно постићи како би се остварило повећање укупне површине под заштитом до 12% територије Републике Србије.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доводе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Сагласно Закону о заштити природе на основу утврђених темељних природних вредности и значаја са аспекта очувања предеоног лика и укупног културног наслеђа, као и на научној и стручној основи изнетој у Студији, стекли су се услови за заштиту овог природног добра.

Циљ заштите заштите Парка природе „Велики Јастребац” је очување: састојина шума планинског јавора (*Aceretum heldeichii*) већином прашумског типа, које су окружене шумама планинског јавора са буквом (*Aceri heldreichii - Fagetum*), а око којих су распоређене шуме у којима доминира лишћарска вегетација, односно вредан појас букових шума, брезове шуме (*Betuletum pendulae*), буково-јелове шуме (*Abieti-Fagetum moesiaceae*), шуме букве, граба и племенитих лишћара (*Aceri - Carpini - Fagetum moesiace montanum*), као и различити типови храстових шума у нижим деловима планина, првенствено шуме китњака и цера (*Quercetum petraeae-cerridis*).

На подручју Парка природе „Велики Јастебац” евидентирано је укупно 10 строго заштићених и 57 заштићених биљних врста, 10 строго заштићених и 18 заштићених врста гљива, 84 строго заштићених и 14 заштићених врста птица, 1 строго заштићена и 5 заштићених врста ихтиофауне, 1 строго заштићена врста рака, 9 строго заштићених и 1 заштићена врста водоземаца, 6 строго заштићених и 2 заштићене врсте гмизаваца и 28 строго заштићених и 5 заштићених врста ентомофауне. Ово подручје настањује око 33 врсте сисара, међу којима нема ендемичних ни реликтних таксона.

По хидрографским карактеристикама Парк природе „Велики Јастебац” има разгранату мрежу водених токова, које отичу ка сливовима Јужне Мораве, Топлице и Расине. Развође на Јастрепцу одваја сливове западноморавске десне притоке Расине од јужноморавске притоке Топлице.

Од осталих хидролошких објеката у Парку природе „Велики Јастебац”, значајни су бројни минерални извори и представља хидротермално чвориште из којег и око којег се налазе многобројни минерални извори. Од Рибарске Бање, на северном ободу Великог Јастрепца, па према западу јавља се неколико извора минералне воде: Дворане, Сеземче, Слатина, Буци, Велика Ломница, Треботин и Мрмош, као и у селима Мајдево, Читлук, Бела Вода, Купци.

Простор обрастао шумском вегетацијом у обухвату Парка природе „Велики Јастебац” представља станиште бројних ендемичних и реликтних биљних врста, као и великог броја представника дендрофлоре. Шумске састојине су изграђене од укупно 71 врста дендрофлоре, од којих су две „строго заштићене” дрвенасте врсте - ловоролисни јеремичак (*Daphne laureola* L.) п планински јавор (*Acer Heldreichii* Orph.), док се у категорији „заштићена дивља врста” налази десет дрвенастих врста: бреза (*Betula pendula* Roth), клека (*Juniperus communis* L.), дивља ружа (*Rosa canina* L.), ситнолисна

липа (*Tilia cordata* Mill.), бела липа (*Tilia tomentosa* Moench.), бели глог (*Crataegus monogyna* Jacq), дрен (*Cornus mas* L.), мечија леска (*Corylus colurna*), кострика (*Ruscus aculeatus* L.) и језичаста кострика (*Ruscus hypoglossum* L.).

Забележено је и 287 врста макрогљива, што је око 10% диверзитета у Србији. Међу наведеним врстама гљива, као значајне за заштиту треба истаћи 10 строго заштићених врста, 18 заштићених врста, као и 28 врста које се налазе на прелиминарној црвеној листи гљива Србије.

Укупно је до сада на овом подручју евидентирано 99 врста птица од 369 које су до сада регистроване у Србији.

Значај Парка природе „Велики Јастебац” огледа се у рефугијалном карактеру шума, које шуме овог подручја имају за врсте којих је у Републици Србији све мање. Ту се пре свега мисли на орла кликташа (*Clanga pomarina*), планинског детлића (*Dendrocopos leucotos*), црну жуну (*Dryocopus martius*), сиву жуну (*Picus canus*), беловрату мухарицу (*Ficedula albicollis*), малу мухарицу (*Ficedula parva*) и источну шарену мухарицу (*Ficedula semitorquata*). У поступку израде еколошке мреже Републике Србије, Јастребац је предложен као национално и међународно подручје за заштиту и очување горе наведених 7 врста птица и као такво представља главно подручје очувања ових врста у Републици Србији.

Као последица вишефазне тектонске активности од мезозоику до данас, и специфичне геолошке еволуције овог простора која је директно повезана са њеним положајем у оквиру прелазне зоне између јединица адријске и европске плоче, Парк природе „Велики Јастебац” има изузетно комплексну и врло сложену геолошку грађу у оквиру које доминира дома Великог Јастрепца.

На територији Парка природе „Велики Јастебац” постоји EMERALD подручје „Прокоп”, рSCIs подручја „Мали Јастребац”, „Јастребац” и „Јабланичка река” и рSPAs подручја „Топлица” и „Добрић – Нишава”.

Од посебне су важности манастир Наупаре, манастир Св. великомученика Георгија - Ајданавац, црква Светог Илије у Рибарској Бањи и Целина Термално купатило са старим вилама у Рибарској Бањи.

Подручје одликује и аграрни комплекс који се одржава и развија традиционалним коришћењем земљишта, чија су својства аутентичност, изворност и оригиналност. На истраживаном подручју регистрован је велики број старих аутохтоних сорти воћа, које представљају изузетан генетски потенцијал у воћарству.

Предметном променом се: успоставља ефикасна заштита и управљање заштићеним подручјем, унапређују мере (конзервација, санација – ревитализација и рекултивација) и режими заштите и мониторинга стања заштићеног подручја, уводи принцип адаптивног управљања у планове управљања заштићеним подручјем, унапређују и осавремењују планови управљања заштићених подручјем, заснива информациони систем заштићеног подручја и његово повезивање са националном инфраструктуром геопросторних података.

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Република Србија према усвојеним стратешким документима (Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године) у заштити природних и културних добара има за циљ: очување и проширење заштићених природних целина као и обезбеђење одрживог коришћења елемената природе и природе у целини, повећање површина под заштићеним природним добрима и унапређење и заштита природног и културног наслеђа као развојног ресурса.

Жељена промена се остварује у складу са документима јавних политика наведеним у оквиру одговора на питање 1.

Промена се остварује у оквиру важећих прописа, односно у складу са Законом о заштити природе којим је прописано да се проглашење споменика природе спроводи доношењем уредбе.

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

На основу повећања укупне површине под заштитом до 9% територије Републике Србије који је био планиран у периоду до 2023. године, у складу са Програмом заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године („Службени гласник РС”, број 53/21), односно Акционим планом за спровођење Програма заштите природе.

Остваривање општих односно посебних циљева је могуће на примеру очувања станишта, екосистема и врста, очување делова нетакнуте природе за научна истраживања, праћење стања и образовање, као и пружање прилике будућим генерацијама да искусе и бораве у областима које нису деградиране људским активностима итд.

Кључна питања за идентификовање опција јавних политика

1) Које релевантне опције (алтернативне мере, односно групе мера) за остварење циља су узете у разматрање? Да ли је разматрана „status quo” опција?

Узимајући у обзир значај локалитета, за остваривање циља разматране су опције да локалитет буде заштићен на покрајинском/регионалном или републичком нивоу и на основу досадашњег искуства превагнуло је мишљење да треба да буде заштићено на нивоу републике, а опција „status quo” није прихватљива јер је у супротности са општим и посебним циљевима.

2) Да ли су, поред регулаторних мера, идентификоване и друге опције за постизање жељене промене и анализирани њихови потенцијални ефекти?

Материја којом се уређује област заштите природе се не може устројити без постојања законског акта којим се уређују правила у заштити и очување заштићених подручја, тако да не постоје друге могућности за решавање уочених проблема.

3) Да ли су, поред рестриктивних мера (забране, ограничења, санкције и слично) испитане и подстицајне мере за постизање посебног циља?

Члановима 107. и 108. Закона о заштити природе за постизање посебног циља прописане су подстицајне мере.

Друге опције нису разматране јер су за постизање жељених промена прописане јасне процедуре Законом о заштити природе и пратећим подзаконским актима.

4) Да ли су у оквиру разматраних опција идентификоване институционално управљачко организационе мере које је неопходно спровести да би се постигли посебни циљеви?

Не, јер већ постоје националне институције које прате реализацију посебних циљева (Агенција за заштиту животне средине и др.).

5) Да ли се промена може постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера?

Промену није могуће постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера.

6) Да ли циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора могу да буду укључене у процес спровођења јавне политике, односно прописа или се проблем може решити искључиво интервенцијом јавног сектора?

Да могу.

Циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора су укључене у процес спровођења Закона, и то правна лица која могу бити именована за обављање послова заштите природе као управљачи заштићених подручја.

Обавеза за управљаче заштићених подручја да формирају Савет корисника заштићеног подручја. У циљу обезбеђивања интереса локалног становништва и корисника заштићеног подручја управљач оснива Савет корисника заштићеног подручја (у даљем тексту: Савет корисника). Савет корисника чине представници локалних самоуправа, организација и удружења чија се активност одвија на подручју заштићеног подручја и њега чине: по један члан из сваке општине заштићеног подручја, који се поименично делегира из сваке општине; један члан представник ловства кога именује ловачка комора Србије, из чланства регионалног одбора коморе коме територијално припада заштићено подручје; један члан из риболовачких организација кога именује надлежна риболовачка организација; један члан представник пољопривредника са заштићеног подручја; један члан представник туристичких организација са заштићеног подручја; један члан представник локалних невладиних организација са заштићеног подручја. Прописано је да се у рад Савета корисника могу укључивати и други чланови носиоци права коришћења и експерти, са саветодавним

гласом. Савет корисника доноси пословник о свом раду, као и препоруке о локално значајним стварима у оквиру законом прописаних мера које се тичу заштићеног подручја и упућује их управљачу заштићеног подручја. Надаље, прописано је да ради информисања становништва општина на чијој се територији налази заштићено подручје и усаглашавања њихових интереса са интересима заштићеног подручја, управљач заштићеног подручја сазива Савет корисника најмање једном годишње, као и да је корисник заштићеног подручја дужан да поштује мере које налаже управљач, а све у циљу извршавања законом поверених послова.

7) Да ли постоје расположиви, односно потенцијални ресурси за спровођење идентификованих опција?

Да, за спровођење идентификованих опција не захтева се ангажовање додатних ресурса, како кадровских, тако ни техничких.

8) Која опција је изабрана за спровођење и на основу чега је процењено да ће се том опцијом постићи жељена промена и остварење утврђених циљева?

Изабрана опција наведена је у одговорима овог прилога.

ПРИЛОГ 5:

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

1) Какве ће ефекте изабрана опција имати на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року?

Очување, унапређење, одрживо коришћење и приказивање природних и других вредности подручја Парк природе „Велики Јастребац” спроводи се према плану управљања који доноси управљач на период од десет година, са садржином и на начин прописан законом којим се уређује заштита природе. За спровођење ове уредбе нису потребна средства из Буџета Републике Србије у 2024. години.

До доношења Плана управљања, управљач ће вршити послове на основу годишњег програма управљања који је дужан да донесе и достави на сагласност Министарству заштите животне средине у року од 60 дана од дана ступања на снагу ове уредбе. Годишњи програм управљања садржи нарочито: сажет приказ природних и других вредности заштићеног подручја, циљева заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање; детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социоекономског развоја; приказ задатака на обележавању заштићеног подручја, заснивању информационог система и противпожарној заштити; приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава.

На основу програма управљања заштићеног подручја за текућу годину на који је Министарство дало сагласност у складу са законом, субвенције се додељују управљачу. Додела субвенција врши по захтеву за доделу средстава субвенција за заштићена природна добра од националног интереса које управљачи подносе на основу обавештења Министарства.

Изабрана опција неће имати веће утицаје на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року.

2) Да ли је финансијске ресурсе за спровођење изабране опције потребно обезбедити у буџету, или из других извора финансирања и којих?

У складу са члановима 69. Закона о заштити природе средства за заштиту и развој заштићеног подручја обезбеђују се из: буџета Републике Србије, накнаде за коришћење заштићеног подручја, прихода остварених у обављању делатности и управљања

заштићеним подручјем (коришћење уређених и погодних терена, коришћење имена и знака, услуге управљача и улазак у заштићено подручје), средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе, затим донација, поклона и помоћи и других извора у складу са Законом.

Средства нису потребна за спровођење ове уредбе у 2024. години. Средства за 2025. и 2026. годину биће обезбеђена у износу од по 5.000.000,00 динара, у оквиру лимита на Разделу 25 – Министарство заштите животне средине, Глава 25.0 – Министарство заштите животне средине, Програм 0405 – Заштита природе и климатске промене, Функција 560 – Заштита животне средине неklasификована на другом месту, Програмска активност 0002 – Подстицаји за програме управљања заштићеним природним добрима од националног интереса, Економска класификација 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама, који ће бити одређен од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима.

Из буџета Републике Србије, а преко позиције Министарства заштите животне средине биће обезбеђена средства за суфинансирање програма управљања, а управљач заштићеног подручја има могућност да додатна средства обезбеди и из сопствене делатности, буџета локалне самоуправе, као и путем донација, поклона и помоћи и других извора у складу са Законом.

3) Како ће спровођење изабране опције утицати на међународне финансијске обавезе?

Неће утицати на међународне финансијске обавезе.

4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?

Неће проузроковати нове трошкове, па самим тим није потребно процењивати трошкове.

5) Да ли је могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава?

Да, могуће је финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава.

6) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

Изабрана опција неће проузроковати расходе других институција.

ПРИЛОГ 6:

Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Изабрана опција ће Јавном предузећу „Србијашуме”, као управљачу Парк природе „Велики Јастребац” проузроковати трошкове везане за управљање овим заштићеним подручјем. Управљач је дужан да на прописан начин обележи Парк природе „Велики Јастребац” и његове спољне границе најкасније у року од 12 месеци од дана ступања на снагу ове уредбе, као и да заснује дигиталну базу података, односно географски информациони систем о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за управљање Парк природе „Велики Јастребац” у року од две године од дана ступања на снагу ове уредбе.

Активности на обележавању Парк природе „Велики Јастребац” и његових

спољних граница, као и заснивање дигиталне базе података, односно географског информационог система о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за управљање Парк природе „Велики Јастребац” суфинансирају се из буџета Републике Србије, док ће остале активности, као што је успостављање чуварске службе, бити обавеза управљача.

Плански, контролисаним коришћењем ресурса обезбеђује се њихова одрживост и здрава животна средина. Ресурси се могу користити у процесима привређивања и економског развоја подручја као сировински потенцијал за развој различитих облика привреде, у првом реду пољопривреде, шумарства и туризма.

Финансирање заштићеног подручја регулисано је у складу са чланом 69. Закона о заштити природе. Финансирање заштићеног природног добра обезбеђују се из:

1. средстава буџета Републике Србије;
2. накнада за коришћење заштићеног подручја;
3. прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем;
4. средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе;
5. донација, поклона и помоћи;
6. других извора у складу са законом.

Средстава буџета првенствено се користе за финансирање радова и других трошкова на:

- 1) чувању, одржавању и презентацији заштићених подручја (успостављање, опремање и обука чуварских служби, обележавање, одржавање унутрашњег реда, медијско и друго јавно приказивање вредности, санација деградираних површина, управљање отпадом, развој информационог система и друго);
- 2) управљању посетиоцима (изградња улазних станица, едукативних и визиторских центара, штампање материјала намењених посетиоцима и друго);
- 3) регулисању имовинско-правних односа (откуп или замена земљишта, накнада власницима и корисницима непокретности за ускраћивање и ограничавање права коришћења, нанету штету или друге трошкове које имају у вези заштите);
- 4) праћењу и унапређењу стања заштићених подручја (мониторинг, реинтродукција, рекултивација и друго);
- 5) уређењу простора и одрживом коришћењу природних ресурса (програми, планови и пројекти развоја екотуризма, органске пољопривреде и друго).

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

Изабрана опција не утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту.

3) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

Изабрана опција не утиче на услове конкуренције.

4) Да ли изабрана опција утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација и на који начин?

Изабрана опција не утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација.

5) Да ли изабрана опција утиче на друштвено богатство и његову расподелу и на који начин?

Изабрана опција не утиче на друштвено богатство и његову расподелу.

6) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца?

Нова решења неће суштински имати ефекте на квалитет и статус радне снаге.

ПРИЛОГ 7:

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

Предложена решења неће проузроковати додатне трошкове грађанима, привреди, посебно малим и средњим привредним друштвима јер не уводи нове обавезе у односу на обавезе које су прописане важећим Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 71/21).

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

Имајући у виду на је на простору предвиђеном за заштиту прописан режим заштите I, II и III степена, од којих I степен заузима 3,82% (100 % у државној својини), укупне површине 16.307,26 ha, односно 41,63 % површине Парка природе „Велики Јастребац”, од чега је 16.019,65 ha (98,23%) у државној својини и 100,08 ha (0,61%) у приватој својини, и други облици својине 187,52 ha (1,14%), режим заштите II степена, укупне површине 16.307,26 ha, односно 41,63 % површине Парка природе „Велики Јастребац”, од чега је 16.019,65 ha (98,23%) у државној својини и 100,08 ha (0,61%) у приватој својини, и други облици својине 187,52 ha (1,14%) а III степен укупне површине од 21.372,01 ha, односно 54,55 % површине Парка природе „Велики Јастребац”, од чега је 9.959 46 ha (46,60%) у државној својини и 10.309,03 ha (48,23%) у приватој својини, и други облици својине 1.103,76 ha (5,17%), за које се везује активна и проактивна заштита којим нису прописане ригорозне забране не постоји могућност штетног утицаја на неку специфичну групу.

Највреднији делови Републике Србије се стављају под заштиту, између осталог и ради очувања природних активности које већ постоје на тим подручјима и које би се могле развијати и морале усмерити ка очувању основних вредности тог подручја, што и представља систем одрживог развоја, односно усклађеност економског и друштвеног развоја с једне стране и заштите природе друге стране.

Као најочуванији и најдрагоценији објекти природе и значајни центри биолошке разноврсности, заштићена подручја на територији Републике Србије стављена су под заштиту у складу са националним законодавством и међународним уговорима. Заштићена подручја у Републици Србији представљају подручја која по својим еколошким, биогеографским и другим карактеристикама представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, биолошке разноврсности, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, као и културно-историјских вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе.

Национални паркови, резервати, споменици природе, предели изузетних одлика и паркови природе представљају очувани део природе посебних природних вредности и предела, због којих имају трајни еколошки, научни, културни, образовни и здравствено-рекреативни значај.

Заштићена подручја у Републици Србији представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, разноврсности вегетације, флоре и фауне, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, културно-историјске вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе и као такви налазе се под заштитом државе. Стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена, Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 71/21) и актима о проглашењу заштићених подручја, као добра од општег интереса.

3) На које друштвене групе, а посебно на које осетљиве друштвене групе, би утицале мере изабране опције и како би се тај утицај огледао (пре свега на сиромашне и социјално искључене појединце и групе, као што су особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина и друге осетљиве друштвене групе)?

Мере изабране опције би позитивно утицале на лица са посебним потребама, развојем екотуризма, уређењем стаза и едукативних програма, посебно у руралним срединама а у складу са њиховим потребама и одрживим развојем.

Питања за која је процењено да нису релевантна за проблематику уредбе, изостављена су из Извештаја о спроведеној анализи ефеката за документ јавне политике.

ПРИЛОГ 8:

Кључна питања за анализу ефеката на животну средину

1) Да ли изабрана опција утиче и у којем обиму утиче на животну средину, укључујући ефекте на квалитет воде, ваздуха и земљишта, квалитет хране, урбану екологију и управљање отпадом, сировине, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије?

На подручју Парка природе „Велики Јастребац”, установљавају се режими заштите I, II и III степена. У складу са чланом 35. Закона о заштити природе: у III степену спроводи се проактивна заштита, где се могу вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора; у II степену – активна заштита ради очувања и унапређења природних вредности, посебно кроз мере управљања популацијама дивљих биљака и животиња, одржање и побољшање услова у природним стаништима и традиционално коришћење природних ресурса; у I степену – строга заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са изворним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине.

2) Да ли изабрана опција утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну?

Изабрана опција позитивно утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну, јер се обезбеђује очување станишта, екосистема и врста, очување изворне генетичке

разноврсности, одржавање природних еколошких процеса, очување структурних одлика пејзажа, очување делова нетакнуте природе за научна истраживања, праћење стања и образовање, пружање прилике будућим генерацијама да искусе доживљај и ужитак у областима које нису деградиране људским активностима у дужем временском периоду, очување суштинских природних одлика и квалитета средине за дужи временски период, омогућавање јавног приступа ради задовољења духовних и физичких потреба посетилаца на начин којим се неће пореметити природне одлике подручја, пружање могућности локалном становништву да очува традиционални начин живота у складу са потенцијалима подручја, спречавање делатности које могу да наруше заштићено подручје, усклађивање потреба локалних заједница са вредностима подручја, очување склади природе, традиционалних и културних вредности, наставак традиционалног коришћења ресурса, градње, друштвених и културних манифестација, поспешивање начина живота и делатности које су у складу са природом и створеним вредностима.

3) Да ли изабрана опција утиче на здравље људи?

Изабрана опција позитивно утиче на здравље људи.

4) Да ли изабрана опција представља ризик по животну средину и здравље људи и да ли се допунским мерама може утицати на смањење тих ризика?

Изабрана опција не представља ризик по животну средину и здравље људи али се уводи нова дефиниција којом се дефинише начело предострожности, када постоји претња настанка значајне или неповратне штете за заштићено природно добро, значајног негативног утицаја на циљеве очувања или целовитости еколошке мреже, недостатак научних података неће бити узет као разлог за недоношење одлуке, одлагање или непредузимање мере за спречавање угрожавања и деградације природе.

5) Да ли изабрана опција утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област?

Изабрана опција не утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област.

ПРИЛОГ 9:

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

1) Да ли се изабраном опцијом уводе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

Изабраном опцијом не уводе се организационе, управљачке или институционалне промене.

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

Постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције.

3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење, укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

За реализацију изабране опције није било потребе извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора, који у складу са чланом 101. Закона о заштити природе обаваљају управне послове заштите природе као и Завода за заштиту природе, који у складу са чл. 102. и 103. Закона о заштити природе

обаваља стручне послове заштите природе и природних добара која се налазе на територији Републике Србије.

4) Да ли је изабрана опција у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика?

Да, изабрана опција је у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика.

5) Да ли изабрана опција утиче на владавину права и безбедност?

Не, изабрана опција не утиче на владавину права и безбедност.

6) Да ли изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе и на који начин?

Да, изабраном опцијом у изменама и допунама Закона о заштити природе прописано је да се, уколико је за подручје донет акт о заштити, а на интернет страници је постављено обавештење о извршеној ревизији подручја са коригованим режимима заштите, примењују мере прописане ревизијом подручја приказане у студији заштите из члана 42. став 1. Закона, чиме се отклањају одређене недоумице у досадашњој пракси у погледу примене мера у случајевима када се ради о ревизији заштите, а до доношења новог акта о заштити подручја.

Такође, прописано је да Министарство у току јавног увида на својој интернет страници објављује стручну основу из члана 42. став 2. Закона.

7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њено касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Јачање система управљања, сарадња са управљачима и контрола њиховог рада реализована је кроз пружање стручне помоћи запослених у ресорном министарству при изради управљачких докумената, одржавање консултативних састанака и сарадњу на терену. Континуирано се одржавају састанци са управљачима и корисницима заштићених подручја.

ПРИЛОГ 10:

Кључна питања за анализу ризика

1) Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђена подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група? Да ли је спровођење изабране опције приоритет за доносиоце одлука у наредном периоду (Народну скупштину, Владу, државне органе и слично)?

Јавни увид о Нацрту уредбе о проглашењу и Студији заштите Парка природе „Велики Јастребац”, одржан је у трајању од 22 дана, од 10. септембра до 30. септембра 2024. године.

Нацрт уредбе о проглашењу Парка природе „Велики Јастребац” и Студија заштите са картографском документацијом (у даљем тексту: документи о заштити), коју је на основу овлашћења сходно чл. 102. и 103. Закона о заштити природе израдио Завод за заштиту природе Србије, Београд, биће изложени на јавни увид сваког радног дана од 10⁰⁰ до 13⁰⁰ часова у просторијама Министарства заштите животне средине, Београд, Омладинских бригада 1, соба 668 и Завода за заштиту природе Србије, Београд, Јапанска 35, као и на сајту Министарства заштите животне средине и Завода за заштиту природе Србије.

Јавним огласом објављеним 9.септембра 2024. године на сајту Министарства заштите животне средине и порталу еУправи, као и у листу „Новости” оглашен је јавни

увид и јавна расправа о Нацрту уредбе и Студији заштите Парка природе „Велики Јастребац”.

Крушевац, Блаце, Прокупље и Алексинац обавештени су електронским путем 10. септембра 2024. године да је обавештење о јавном увиду и јавној расправи потребно поставити на сајту локалне самоуправе, на огласној табли и у дневном листу локалне самоуправе или у другом јавном гласилу који је доступан јавности.

Јавне расправе одржане су:

- **19. септембра 2024. године**, са почетком у 10.00 часова у Крушевцу, у згради Скупштине Града Крушевца, сала 34, Улица Газиместанска 1. и са почетком у 13.00 часова у Блацу, у сали Културног центра „Драинац”, Улица Краља Петра I бр. 70;
- **20. септембра 2024. године**, са почетком у 9.00 часова у Прокупљу, у згради Градске управе града Прокупље, скупштинска сала, Улица Никодија Стојановића 2. и са почетком у 12.30 часова у Алексинцу, у згради Скупштине општине Алексинац, скупштинска сала, Улица Књаза Милоша 169.

Јавним расправама присуствовали су:

- представници Министарства заштите животне средине;
- представници Завода за заштиту природе Србије;
- представници јединица локалне самоуправе;
- представници ЈП „Србијашуме”;
- локално становништво;
- друга заинтересована правна и физичка лица.

Примедбе на документа о заштити у току трајања јавног увида и јавне расправе званично су доставили ЈП „Србијашуме”, Београд.

Министарство заштите животне средине и Завод за заштиту природе Србије размотрили су дате примедбе и дали усаглашене одговоре. Министарство заштите животне средине је размотрило све примедбе које су дате на нацрт акта о проглашењу у току трајања јавног увида (примедбе су достављене електронски путем мејла и званично поштом) и током одржаних јавних расправа. Подробно је разматрана свака примедба и сугестија која је била дата у циљу доношења акта у најбољем интересу свих, а првенствено у интересу заштите природе и вредности предметног подручја. Примедбе и сугестије које су значајне са становишта заштите и унапређења заштите подручја предложеног за заштиту прихваћене су и уграђене у предлог акта.

Примедба бр. 1. У члану 2, у ставу 2 - иза речи подручју, а уместо речи „које се предлажу за заштиту” написати Парка природе „Велики Јастребац”.

Одговор: Прихвата се.

Примедба бр. 2. У члану 2, у ставу 5 - брисати реч „дрвенастих” јер дивља ружа, кострика и језичаста кострика нису дрвенасте врсте.

Одговор: Не прихвата се јер се ради о представницима у категорији дрвенастих врста.

Примедба бр. 3. У члану 3, у ставу 1 - навести површине заштићеног подручја по КО, односно површине и проценте припадности градовима Крушевац и Прокупље и општинама Блаце и Алексинац. Обавеза је дефинисана чланом 44. Закона о Заштити природе којим се дефинише садржина акта о проглашењу заштићеног подручја.

Одговор: Прихвата се.

Примедба бр. 4. У члану 4, став 2, тачка 1 - у оквиру предложеног локалитета режима заштите I степена треба изузети следећа одељења са одсечима или деловима одсека и то: делове одсека 45/d, 46/b, 48/c и цео одсек 46/e Газдинске јединице „Ломничка река” и пребацити их у режим заштите II степена.

Образложење: појединачна стабла планинског јавора, као строго заштићене врсте налазе се у вршним деловима одсека 45/d, 46/b, 48/c и остала су у режиму I степена заштите; Уместо изузетих површина, предлажемо да се у режим заштите I степена

пребаце следећи локалитети из режима заштите II степена: 44/е, део 44/с и део 44/d у Газдинској јединици „Ломничка река” и 17/с, део 17/а, 18/d, 33/b у Газдинској јединици „Петинска река”, јер се у наведеним одељењима, односно одсечима појединачно јављају стабла планинског јавора.

Из Газдинске јединице „Велики Јастребац Прокупачки” у оквиру предложеног локалитета режима заштите I степена треба изузети следећа одељења са одсечима или деловима одсека и то: 27/а, 27/б, 28/а, 28/б, 28/ц, 29/б-изузети део одсека испод пута, 29/ц, 31/ а, б, ц, д, 32/а, б, ц, 34/а-изузети део одсека испод пута, 34/б-изузети део одсека испод пута, 35/а-изузети део одсека испод пута, 35/б, 36/а-изузети део одсека испод пута, 36/б, 36/ц- изузети део одсека испод пута, 37/а-изузети део одсека испод пута, 38/а- изузети део одсека испод пута, 38/б, 39/а, б, ц, 39/д-изузети део одсека испод пута и сва предложена одељења са одсечима и деловима одсека пребацити у режим заштите II степена; Уместо изузетих површина, предлагемо да се у режим заштите I степена пребаце следећи локалитети из режима заштите II степена: 62/а, б, ц, е, 64/б, 64/ц, 64/д, 65/а, б, ц, д, е, 80/ а, б, ц, д, 1, 2, 81/а, б, ц, д, е, ф, г, 1, 82/а, б, ц, д, е, 1.

Такође, из Газдинске јединице „Велики Јастребац - Блачки II” предлагемо да се у режим заштите I степена пребаце следећи локалитети из режима заштите II степена: 78/а, ц.

Напомене: у Студији заштите ПП „Велики Јастребац” детаљно су наведена одељења са одсечима и њихова припадност режиму заштите, тако де је ту потребно извршити предложену корекцију, а затим израчунати површину режима заштите. У прилогу овог акта је карта са предложеним изменама површина по режимима заштите.

Такође, примећено је у појединим деловима у графичком приказу (shape file) да поједини делови одсека припадају и I и II режиму заштите, односно да је дошло до дуплирања површине. Пример: У ГЈ „Велики Јастребац Прокупачки”, одсек 83/а, 83/б-део изнад пута, део одсека 83/ц и 83/д, 78/ф -изнад камионског пута и ГЈ „Срндаљска река” део одсека 44/ц. Оваквих примера има још и потребно је детаљно утврдити да ли постоје преклапања I и II.

Одговор: прихвата се делимично.

Образложење:

ГЈ „Ломничка река” – прихвата се, али са предлозима за корекцију: 46/б да не прелази 1150 мнв., 48/с кориговати, спустити на нижу коту, 46/е тражи се да се изузме, а на карти није изузет (грешка је у тексту, остаје у први режим).

Прихвата се предлог за пребацивање из другог у први: 44/е, део 44/с и део 44/d.

ГЈ „Петинска река” – 17/с већ је у I режиму (грешка у тексту). Слажемо се са предлозима за додавање одељења: део 17/а, 18/d и 33/b.

ГЈ „Велики Јастребац Прокупачки” – прихвата се изузимање из првог за следећа одељења са одсечима: 27/а, 27/б, 28/а, 28/б, 28/с, 29/б део одсека испод пута, 29/с, 31/а, б, с, д, 32/а, б, с, 34/а део одсека испод пута, 34/б део одсека испод пута, 35/а део одсека испод пута, 35/б, 36/а део одсека испод пута, 36/б, 36/с део одсека испод пута, 37/а део одсека испод пута, 38/а део одсека испод пута, 38/б, 39/а, б, с, 39/d део одсека испод пута, који прелазе у режим заштите другог степена.

Прихвата се пребацивање из режима заштите другог у режим заштите првог степена: 62/а, б, с, е, 64/б, с, д, 80/а, б, с, 1, 2, 81/а, б, с, д, е, ф, г, 1, 82/а, б, с, д, е, 1.

Одељење 65 не може да се пребаци у режим заштите првог степена из следећих разлога:

65/с је изданацка састојина, 65/ д, е су вештачки подигнуте састојине, а 65/а, б, структурно би дошле у обзир, међутим се просторно не уклапају.

Наш предлог: уместо цело одељење 65, да из режима заштите другог степена се пребаци одељење 79/а у режим заштите првог степена.

Прихвата се пребацивање из режима заштите другог у режим заштите првог степена: 80/a, b, c, 1, 2.

80/d не може да се пребаци у режим заштите првог степена јер је вештачка састојина црног бора.

Прихвата се пребацивање из режима заштите другог у режим заштите првог степена: 81/a, b, c, d, 1.

Не може да се пребаци у режим заштите првог степена 81/g јер је вештачки подигнута састојина црног бора, 81/e јер је изданацка шума букве, 81/f јер је изданацка шума цера и црног јасена.

Прихвата се пребацивање из режима заштите другог у режим заштите првог степена: 82/a, b, c, d, e, 1.

ГЈ „Велики Јастребац – Блачки II”

Прихвата се пребацивање из режима заштите другог у режим заштите првог степена: 78/a, c.

Дуплирање површина

ГЈ „Велики Јастребац Прокупачки”

Делови одсека 83/a и 83/c припадају режиму заштите првог степена до првог далековода.

Простор између далековода као и простор од другог далековода до 84 одељења припада режиму заштите другог степена.

83/b део изнад пута припада режиму заштите првог степена.

83/d припада режиму заштите првог степена.

78/f припада режиму заштите првог степена.

ГЈ „Срндаљска река”

44/c припада режиму заштите првог степена.

Примедба бр. 5. У члану 4, став 3, тачка 1 - у оквиру предложеног локалитета режима заштите II степена, треба одељења: 1-38, 47-56 и 69-81 Газдинске јединице „Јабланичка река”, пребацивати у режим заштите III степена. Између Газдинске јединице „Ломничка река” и Газдинске јединице „Јабланичка река” налази се Газдинска јединица „Наупаре”- Манастирске шуме Епархије Крушевачке, која се цела налази у III степену заштите и природно би било да III степен заштите обухвати и Газдинску јединицу „Јабланичка река”, како би сачињавали једну заокружену целину. У Студији заштите ПП „Велики Јастребац” детаљно су наведена одељења са одсецима и њихова припадност режиму заштите, тако де је ту потребно извршити предложену корекцију, а затим израчунати површину режима заштите. У прилогу овог акта је карта са предложеним изменама површина по режимима заштите. Такође, треба пребацивати следеће КП из режима III степена заштите у режим II степена: КО Бољевац: 1329 и 1343; КО Срндаље: 656, 657, 658, 659, 508/2, 508/3, 508/4, 510/1, 510/2, 510/3, 511, 516, 517, 524/1, 98, 99, 100, 101/1, 102, 103, 104, 534, 535 и 536; КО Рлица: 683 и 763; КО Петина: 2163, 1744, 1741, 1740, 1739, 1735, 1736, 1561, 1562, 1564, 1565, 1566, 1567, 1559, 1554, 1497, 1498, 1513, 1511, 1510, 1512, 1499, 1500, 1508, 1509, 1501, 1502, 1507, 1506, 1503, 1504, 2163, 1390, 1357 и 2173 део; КО Сеземче: 1330, 1331, 1662, 1410, 1612, 1414 део, 1635 део и 1647 део; КО Буци: 1748 и 1719; КО Ломница: 3860 и КО Наупаре: 2095.

Одговор: прихвата се делимично.

Образложење:

ГЈ „Јабланичка река”

Слажемо се да се из режима заштите другог степена пребаце у режим заштите трећег степена одељења од 8-13 из разлога што су састојине у тим одељењима претежно изданацког порекла.

За остала предложена одељења се не слажемо јер се у њима налазе значајно заступљене састојине високог порекла.

Слажемо се да се наведене парцеле за КО Бољевац, КО Срнадаље, КО Рлица, КО Петина, КО Сеземче, КО Буци, КО Ломница и КО Наупаре да буду пребачене из трећег у други режим заштите.

Примедба бр. 6. Расаdник „Равна Коса I и II” и шумска кућа која се налази поред расадника су у обухвату режима заштите II степена и предлажемо да се пребаце у режим III степена заштите. Пребацивањем одсека 59/а, 60/а, 60/1, 61/1 и 61/2 Газдинске јединице „Ломничка река“ из II степена заштите у III степен заштите би се добила целина заједно са затвореним ловиштем и излетиштем, који су такође у III степену заштите. У шумском расаднику се обавља интензивна производња шумских садница и одвијају се разне активности, због чега је пожељно да овај објекат и шумска кућа буду у режиму заштите III степена.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 7. У члану 5, став 2 - треба брисати тачку 8) „каптирање извора” - јер је ова мера и у ограничењу, односно не може једна мера бити истовремено и забрањена и ограничена, а иако би ова мера забране остала онда би било да се на целом заштићеном простору, у оквиру кога има 19 сеоских и других насеља, не може вршити каптирање извора, што је неодрживо.

Одговор: прихвата се.

Образложење: Завод није предвидео ту меру забране у Студији.

Примедба бр. 8. У члану 5, став 3, у тачки 2 - брисати речи „алохтоних”, „и само у ситуацијама тоталне деградације земљишта када није могуће извршити супституцију аутохтоном врстом”, тако да тачка 2) гласи – „уношење инвазивних врста у шумске екосистеме”.

Одговор: делимично прихваћена и преформулисана:

Ограничава се уношење врста у шумске екосистеме, које нису типичне за конкретно станиште, осим врста потенцијалне вегетације и у случајевима тоталне деградације земљишта.

Примедба бр. 9. У члану 5, став 3 - у тачки 3) додати речи које се односе на газдовање шумама и изградњу, реконструкцију и одржавање шумских путева - тако да тачка 3) гласи: „отварање нових мајдана техничког камена, само за коришћење ради побољшања услова живота локалне заједнице и газдовања шумама (изградња и одржавање локалних саобраћајница, изградња, реконструкција и одржавање шумских путева и сл.), и то на удаљености која је већа од минимум 3 km од зоне I режима заштите”. Образложење: с обзиром да је велика површина режима II степена заштите која окружује површину првог степена заштите, а површина III степена која окружује површину II степена мала, примена удаљености од минимум 3 km од зоне режима заштите II степена би практично значила да се мера ограничења односи на простор ван граница заштићеног подручја и зато је предложено да се ограничи само на удаљеност у односу на режим заштите I степена.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 10. У члану 5, став 3 - у тачки 4) иза речи „корисника“ додати реч „ловишта”.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 11. У члану 5, став 3 - у тачки 7) бристи речи „и II”.

Одговор: прихвата се делимично уз преформулисање и раздвајање једну меру на две како следи:

„геолошка истраживања минералних сировина у зависности од стања на терену и утврђеним вредностима, односно степену деградације, а на удаљености која су већа од 3 km од зона I режима заштите;”

„експлоатацију минералних сировина у зависности од стања на терену и утврђеним вредностима, односно степену деградације, а на удаљености која су већа од 3 km од зона I и већа од 2 km од II режима заштите.”

Примедба бр. 12. У члану 5, став 3 - у тачки 9) брисати речи - „у количинама мањим од 200 m³ годишње”, уз напомену да Уредба о режимима заштите не ограничава ову активност.

Одговор: не прихвата се и преформулише се како следи:

„традиционално коришћење камена, глине и другог материјала за потребе локалног становништва у количинама мањим од 200 m³ годишње на површину терена до 150 m² и у количини не већој од 200 m³ годишње по појединачном захтеву.”

Примедба бр. 13. У члану 5, став 3 - у тачки 15) додати на крају речи „и објеката у функцији газдовања шумама”.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 14. У члану 6, став 2 - брисати тачку 3), јер ниједна проредна сеча не своди склоп на мање од 60% и овако дефинисана мера забране није стручно утемељена.

Одговор: не прихвата се и преформулише се у две мере како следи:

„Забрањује се извођење прогалне сече „светле прореде” интензитета од 20% до 50% од укупне прореде.”

„Ограничава се проредна сеча умереног интензитета у састојинама које су средње и јако закорављене, уколико се сечом смањује склоп испод 60% обраслости.”

Примедба бр. 15. У члану 6, став 2 - у тачки 13), брисати речи „на начин и у мери која неће утицати на природне вредности и стабилности земљишта, у количинама не већим од 10 000 m³ за реализацију”.

Одговор: прихвата се и преформулише се како следи:

„експлоатација минералних сировина” је стављена као мера забране, а у ограничењима: „коришћење привремених позајмишта за потребе изградње, реконструкције и одржавања противпожарних, шумских и сеоских путева.”

Примедба бр. 16. У члану 6, став 3 - брисати тачку 2). *Образложење:* Бафер зоне су преузете из смерница које се односе на сертификацију шума и нема потребе овде то дефинисати. Што се тиче бафер зоне око режима заштите I степена, на основу чега се ово прописује, јер сам режим II степена заштите представља својеврсну „бафер зону”.

Одговор: Не прихвата се, мера се преформулише како гласи:

„формирање заштитног појаса који је у функцији обезбеђивања позитивних ефеката на стабилности екосистема, очување одређених станишта, биолошке и предеоне разноликости и аутентичног изгледа предела. Газдовање заштитним појасом вршити по принципу продужене опходње у односу на састојину у којој се налази што је условљено одржавањем заштитних функција овог појаса. Ширина заштитног појаса је једнака средњој висини стабала која се у њему налазе. Приликом газдовања неопходно је издвојити заштитни појас у режиму заштите II (другог) степена, непосредно уз границу са режимом заштите I (првог) степена.”

Примедба бр. 17. У члану 6, став 3 - брисати тачку 4). *Образложење:* није у складу са тачком 1), јер се основама газдовања шумама прописује систем газдовања који се примењује у састојинама на подручју одређене Газдинске јединице, на шта сагласност даје ресорно Министарство, тј. Управа за шуме, као кровна организација која се тиче газдовања шумама у Републици Србији. Оваквом одредбом аутоматски се систем газдовања ограничава на састојинско газдовање дугог периода за обнављање, што нема стручног утемељења јер нису све састојине на посматраном подручју разnodобне. *Можда компромисно решење да тачка 4) гласи овако: обнављање букових шума групично оплодном сечом осим у састојинама где се планирају оплодне сече кратког подмладног раздобља.*

Одговор: не прихвата се и преформулише се како следи:

Ограничава се:

„Обнова букових шума на групимично оплодне сече (групимично поступни систем) дугог подмладног раздобља, (како у циљу трајног газдовања разnodобним шумама тако и у циљу превођења једнодобних у разnodобне шуме) , осим у случајевима где је неопходно због хитности обнављања, а све у циљу обезбеђивања трајности газдовања шумама изводити оплодну сечу кратког периода обнављања у зрелим састојинама уз следећа ограничења:

- припремни сек може се изводити само у ненегованим састојинама склопа изнад 0,8,
- припремно-оплодни, оплодни сек, као и површине у оплодном-завршном секу које су предвиђене за оплодни сек, могу се обнављати, при чему се склоп не сме разређивати испод 0,5 односно 0,6 уколико су средње и јако закоровљене,
- накнадни сек (сеча осветљавања подмлатка) може се изводити са интезитетом не већим од оног који је неопходан да се омогући несметан развој подмлатка, као и евентуална санитарна сеча у осталом делу не обновљене састојине,
- завршни сек и завршни сек у два наврата могу се изводити без планирања попуњавања природно обновљених површина садњом или сетвом семена у састојинама са подмлатком доброг квалитета и бројности преко 80% површине,
- уколико приликом сеча обнављања у престарелим, разређеним, и јако закоровљеним састојинама не дође до појаве подмлатка или дође до значајног оштећења подмлатка, неопходно је планирати завршни сек са вештачким пошумљавањем аутохтоним врстама дрвећа на датом станишту.”

Примедба бр. 18. У члану 6, став 3 - у тачки 5) уместо „шумских површина” треба написати „шума”.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 19. У члану 6, став 3 - брисати тачку 6), јер се поставља питање зашто ограничавати меру неговања шума.

Одговор: не прихвата се и преформулише се како следи:

„неговање и давање предности аутохтоним врстама дрвећа у вештачки подигнутим четинарским састојинама”

Примедба бр. 20. У члану 6, став 3 - брисати тачку 7). Образложење: Ово не би требало да буде предмет заштите природе, јер контролу примене стандарда редовно врше овлашћене институције. Такође, стандардизација је добровољан процес.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 21. У члану 6, став 3 - тачка 8) паушално дефинисана мера, односно нејасно је одакле цифра од 5 стабала (у смерницама за чисте сече које се односе на сертификацију шума стоји 3-4 стабла и то живих и одумрлих заједно). Такође, питање је шта се подразумева под „оптимална старост искоришћавања”.

Одговор: прихвата се, нова формулација гласи како следи:

„примену мера узгоја и неге шума уз обавезу остављања, уколико постоје, најмање 5 стабала по хектару која претстављају матична стабла (хабитатна стабла) да спонтано заврше животни циклус”.

Примедба бр. 22. У члану 6, став 3, тачка 9 - потребно је прецизније дефинисати меру ограничења, јер није у складу са одредбама Правилника о шумском реду део који се односи на лежавину, дебла и гране, имајући у виду да се овим састојинама редовно газдује. Пањеви се углавном не ваде и не иверају, осим у појединачним случајевима вештачки подигнутих састојина топола.

Одговор: прихвата се, нова формулација гласи како следи:

„остављање дрвног остатка (мртвог дрвета) односно дрвног материјала који се не прерађује у дрвне сорimente и чији је средњи пречник мањи од 7 cm за лишћарске

врсте, односно мањи од 5 cm за четинарске врсте (крупна грађевина, ситна грађевина и сл.), као и пањева да се спонтано распадају”.

Примедба бр. 23. У члану 6, став 3 - у тачки 10) иза речи основа газдовања шумама додати речи „плановима и програмима управљања заштићеним подручјима”.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 24. У члану 6, став 3 - у тачки 25) навести на коју инфраструктуру се мисли: енергетску, комуналну, телекомуникациону, мобилну и др.

Одговор: не прихвата се.

Примедба бр. 25. У члану 6, став 3 - у тачки 34) прецизније дефинисати, односно да ли је у периоду од 1. априла до 15. јула забрањено или дозвољено.

Одговор: не прихвата се.

Примедба бр. 26. У члану 8, став 2 - брисати речи „и на подручју заштитне зоне.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 27. У члану 9, став 2 - брисати речи „заштитне зоне”.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 28. У члану 11, став два брисати и написати следећи став „Министарство заштите животне средине доставиће акт о проглашењу заштићеног подручја Републичком геодетском заводу, по службеној дужности након проглашења, ради уписа у катастар”.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 29. У члану 15 - уместо „шест” треба „дванаест”, јер поступак оснивања Савета корисника траје.

Одговор: прихвата се.

Примедба бр. 30. С обзиром да су у предлогу Уредбе о проглашењу Парка природе „Велики Јастребац“, преузете мере и ограничења, као и прописани режими заштите из Студије заштите ПП „Велики Јастребац“, коју је урадио Завод за заштиту природе, неопходно је све усвојне примедбе и промене у Уредби, ускладити и у Студији заштите.

Одговор: прихвата се.

Извештај о спроведеном јавном увиду, јавној расправи и јавној презентацији нацрта уредбе о проглашењу и Студије заштите Парка природе „Велики Јастребац” објављен је на сајту Министарства заштите животне средине.

У складу са чланом 39а Пословника Владе, прикупљена су мишљења: Министарства финансија, Министарства привреде, Министарства туризма и омладине, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства рударства и енергетике, Министарства државне управе и локалне самоуправе, Министарства одбране, Министарства унутрашњих послова, Министарства за европске интеграције, Министарства науке, технолошког развоја и иновација, Министарства информисања и телекомуникација, Министарства културе, Министарства просвете, Канцеларије за информационе технологије и електронску управу, Републичког секретаријата за законодавство као и Републичког секретаријата за јавне политике, ради усвајања на Влади.

2) Да ли су обезбеђена финансијска средства за спровођење изабране опције? Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђено довољно времена за спровођење поступка јавне набавке уколико је она потребна?

За спровођење ове уредбе нису потребна средства из Буџета Републике Србије у 2024. години.

У 2025. и 2026. години финансијска средства биће планирана у оквиру лимита на разделу министарства надлежног за послове заштите животне средине који ће бити опредељени од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима.

3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?
За спровођење изабране опције не постоји још неки ризик.